

ÇOCUK GELİŞİMİ

CGE201

KISA ÖZET

1.ÜNİTE Çocuk Gelişimine Giriş

GİRİŞ

Gelişim, doğum öncesi dönemden başlayıp ölüme kadar devam eden bir süreç olarak ele alınır. Çocuk Gelişimi, yaşam boyunca deneyimlediğimiz bütün değişimleri kapsayan, daha geniş, çok disiplinli, gelişim bilimi olarak bilinen alanın bir parçasıdır. Çocuk gelişimi; psikoloji, sosyoloji, antropoloji, biyoloji, eğitim, aile çalışmaları, tıp, halk sağlığı ve sosyal hizmetler gibi birçok farklı alandan bilgilerin birleşmesiyle disiplinler arası bir yapıya sahiptir.

GELİŞİM İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Gelişimle ilgili bazı temel kavramlar vardır. Bunlar; büyüme, olgunlaşma, öğrenme, hazır bulunuşluk, gelişim ve kritik gelişim dönemidir.

Büyüme

Bireyin bedeninde zamanla meydana gelen boy ağırlık yönünden artış, organların belli bir düzeye gelinceye kadar geçirdikleri biçim, hacim, ağırlıkla ilgili değişimler yani fiziksel gelişimdeki sayısal artışlar büyüme olarak tanımlanır.

Olgunlaşma

Olgunlaşma, vücut organlarının kendilerinden beklenen fonksiyonu yerine getirebilecek düzeye gelmesi için, öğrenme yaşantılarından bağımsız olarak, kalıtımın etkisiyle geçirdiği biyolojik bir değişimdir. Bir başka deyişle olgunlaşma, öğrenme yaşantıları ve çevresel etkiler olmadan bireyin doğuştan gelen potansiyelinin zaman içinde ortaya çıkmasını ifade eder.

Öğrenme

Gelişimin olabilmesi için büyüme ve olgunlaşmanın yanında üçüncü bir kavram olan öğrenmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bilim adamları öğrenmeyi bilimsel bir yaklaşımla tanımlamaya özen gösterirler. Öğrenmeyi sadece sözel bilgi olarak değil; alışkanlıklar, beceriler, tutumlar, bilinçli farkındalık gibi bilgi ve davranışları da kapsayacak şekilde tanımlarlar.

Hazırbulunuşluk

Hazırbulunuşluk, yeni bir öğrenme yaşantısının gereklerine uygun kişisel yeterlik ve özelliklerin tümüdür. Kısaca, bireyin kendinden beklenen davranışları yapmaya hazır olması halidir.

Gelişim

Gelişim; organizmanın döllenmeden başlayarak bedensel, zihinsel, dil, duygusal, sosyal yönden belli kuralları olan en son aşamasına ulaşıncaya kadar sürekli ilerleme kaydeden değişimdir. Gelişim; döllenme ile başlayıp ölüme son bulan süreç içerisinde beden yapısı, duygusal, sosyal ve zihinsel yönden meydana gelen düzenli değişikliklerdir. Gelişim, değişikliklerin hem niceliğini hem de niteliğini kapsar. Nicel değişimler boy, kilo gibi miktar bakımından meydana gelen değişikliklerdir. Nitel değişim ise bilişsel ya da ahlaki değerlendirmede meydana gelen değişiklikler gibi nitelikle ilgili değişiklikleri kapsar.

Kritik Gelişim Dönemi

Eğitim ortamında birey belli yaş döneminde belli becerileri kazanmaya, belli türden davranışları öğrenmeye daha uygun ve daha hazırdır. Çevre etkilerine karşı daha duyarlıdır ve zenginleştirilmiş çevrede düzenlenen öğrenme yaşantılarını diğer dönemlerden daha hızlı kazanabilir. Bu dönemlere kritik gelişim dönemleri adı verilir.

GELİŞİMİN TEMEL İLKELERİ

Gelişimle ilgili bazı evrensel ilkeler vardır.

Gelişim, hem biyolojik hem de çevresel faktörlerden etkilenir: Gelişim, kalıtım ve çevrenin etkileşimiyle gerçekleşir. Kalıtım, bireyin doğuştan getirdiği biyolojik mirasını yani anne baba-sından aldığı fiziksel, bilişsel ve diğer birçok özelliği kapsar. Çevre ise döllenme ile birlikte etkili olan tüm dış uyarıcıları içerir. Kalıtım yoluyla getirilen özellikler bireyin çevre ile etkileşimiyle biçimlenerek gelişim gerçekleşir.

Gelişimde bireysel farklılıklar vardır: Gelişimin belli aşamalarını her çocuğun aynı yaş ve dönemde gerçekleştirmesini beklemek doğru değildir. Gelişme, olgunlaşma ve öğrenmenin etkileşiminin bir ürünü olarak ortaya çıkar.

Gelişimde kritik dönemler vardır: Birey belli dönemlerde, öğrenmeye ya da gelişmeye daha eğilimlidir. Çevresel etkilere daha duyarlı hale gelir ve daha hızlı öğrenir. Bu dönemlerde çocuğa uygun ortam sağlanmalıdır. Örneğin; ilk bir yaş çocuğun temel güven duygusunu kazanması için kritik bir dönemdir. Bu dönemde temel güven duygusu kazanılmadığı takdirde, daha sonra kazanılması çok daha güçtür.

Gelişim süreklidir ve belli aşamalar halinde gerçekleşir: Gelişim döllenmeden ölüme kadar devam eden birikimli bir süreçtir. Gelişimde her aşama kendinden sonraki aşamaya hazırlayıcı, kendinden önceki aşamaların birikimlerine dayalı olarak gerçekleşir.

Gelişimin kendine özgü yönelimleri vardır: Gelişim belli bir sıra izler.

- Gelişim baştan ayağa doğru gerçekleşir. Baştan ayağa doğru gelişim, doğum öncesi ve sonrası dönemlerde gözlenir. Organizmanın gelişimi önce başın gelişmesi ile başlar, daha sonra başa yakın bölgelerden ayaklara doğru bir gelişme görülür.
- Gelişim içten dışa doğru gerçekleşir. Önce iç organlar ve beden, daha sonra kollar ve eller gelişir.
- Gelişim genelden özele doğru gerçekleşir. Çocuklar, genel davranışları gerçekleştirdikten sonra incelik isteyen davranışları yapabilir. Çocuk önce büyük kaslarını kullanır, daha sonra küçük kas gelişimi başlar.

GELİŞİM DÖNEMLERİ

Bazı kuramcılar gelişimi dönemlere ayırırken kronolojik yaşı dikkate alırken, bazıları da gelişim özelliklerini esas alırlar. Bu nedenle gelişim dönemleriyle ilgili farklı sınıflandırmalar yapıldığı görülmektedir. Genel olarak gelişim dönemleri şu şekilde sınıflandırılır:

- Doğum Öncesi Dönem • Bebeklik Dönemi • İlk Çocukluk Dönemi • Son Çocukluk Dönemi
- Ergenlik Dönemi • İlk yetişkinlik • Orta yetişkinlik • İleri yetişkinlik

Doğum Öncesi Dönem

Yumurtanın döllendiği andan itibaren başlayıp doğum anına kadar olan süredir. Bu dokuz aylık dönemde çarpıcı şekilde hızlı bir değişim görülür. Tek hücreli bir organizma, onu çevreleyen dünyadaki yaşama dikkate değer bir uyum becerisi gösteren bir insan yavrusuna dönüşür.

Bebeklik Dönemi

Bebeklik dönemi doğumdan sonra iki yaşına kadar devam eden zaman dilimini kapsar. Bu dönemde bebeklerin; sağlıklı bakım, sevgi, güven gibi ihtiyaçları bulunmaktadır. Özellikle bu dönemde annenin ya da annenin yerine geçen kişinin bebeğin ihtiyaçlarını zamanında ve yeterince karşılaması son derece önemlidir. Bu dönemde görülen ve en göze çarpan özellik bebeklerin refleksleridir. Yeni doğmuş bebeklerin başları, vücutlarının diğer bölümlerine oranla daha büyüktür. Boyunlarında çok az güç olduğu için başlarını tutamazlar. Ancak bazı temel reflekslere sahiptirler. Birkaç hafta içinde başlarını dik tutabilir ve yüzü koyun yatarken başlarını kaldırabilirler.

İlk Çocukluk Dönemi

Bebeklik döneminin sona ermesiyle başlayan ve iki-altı yaş aralığını kapsayan gelişim dönemi ilk çocukluk dönemidir. Okul öncesi dönemi de içine alan bu dönem en temel becerilerin kazanıldığı dönemdir. Bu dönemdeki gelişmeler, çocuğun sonraki yaşamının şekillenmesi ve sağlıklı bir toplumun oluşumuna zemin hazırlaması açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu dönemde bedensel gelişim bebeklik dönemine göre daha yavaştır. Beden daha uzun ve daha ince bir görünüm alır. Motor gelişim açısından çocukların hareket seviyeleri çok yüksektir. Kaba motor hareketi sağlayan kaslarını daha sık kullanırlar. Bu dönemde özellikle koşma, atlama, sıçrama, yakalama, fırlatma ve topa vurma gibi hareket becerilerinin yanı sıra yemek yeme, giyinme, yüzünü yıkama gibi öz bakım becerileri de kazanılır.

Son Çocukluk Dönemi

Bu dönem altı ile on iki yaşlar arasını kapsar. Bu dönemin ayırıcı özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Çocuklar fiziksel olarak büyür ve yeni beceriler kazanır. Atletik beceriler gelişir. Bedenleri üzerindeki kontrolleri artar.
- Düşünme becerisi somut özellikler taşır. Çocuk duyu organlarıyla algıladığı durumlar içerisinde düşünüp akıl yürütebilir.
- Konuşma yeteneği ve kelime haznesi oldukça gelişmiştir.
- Sosyalleşme ve başarı arzusu ön plandadır. Akran ilişkileri önem kazanır

Ergenlik Dönemi

Ergenlik fiziksel gelişimin bebeklik döneminden sonra en hızlı olduğu dönemdir. Dönem sonunda erkek ve kızların bedensel görünüşleri, yetişkinlerin düzeyine ulaşır. Ancak ergenin kısa zaman içinde geçirdiği yoğun fiziksel gelişme, bazı uyum sorunlarını da beraberinde getirebilir.

Çocuklukla yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi olan ergenlik döneminin temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Fiziksel büyüme ve diğer değişimler hızlı ve ileri düzeydedir. Ergenler vücutlarında çıkan değişikliklere karşı çok duyarlıdır.
 - Karşı cinsle ilişkiler önem kazanır.
- Kimlik arayışı sürecine girilir. Bu dönemde ergen; kim olduğu, ne yapmak istediği ve yaşamına nasıl yön verebileceği gibi sorulara yanıt aramakla meşguldür.
- Bir mesleğe yönelme başlar.
- Kimlik arayışı sürecine girilir. Bu dönemde ergen; kim olduğu, ne yapmak istediği ve yaşamına nasıl yön verebileceği gibi sorulara yanıt aramakla meşguldür.

Çok yönlü ve karmaşık bir süreç olan gelişime etki eden etmenler:

- Biyolojik etmenler
- Çevresel etmenler
- Kalıtım ve çevre etkileşimi olmak üzere üç temel açıdan incelenir.

Biyolojik Etmenler

Biyolojik etmenler, gelişimin genetik bir plana göre şekillenmesini ve olgunlaşmasını ifade etmektedir. Bireyin gelişimini etkileyen biyolojik etmenler kalıtım ve hormonlardır.

Kalıtım

Bireyin genler yoluyla anne babasından aldığı kalıtsal özelliklerdir. Bebeğin bütün kalıtsal özellikleri, yaşamın özü DNA moleküllerinde kodlanmıştır. Anne ve babadan gelen genler baskın ya da çekinik olabilir. Eğer genler baskınsa diğer ebeveynin özelliği ne olursa olsun taşıdıkları özelliğin bebeğe geçmesini sağlarlar. Çekinik genlerin özelliklerinin bebeğe geçmesi için ise, her iki ebeveynde de aynı özelliği taşıyan genlerin bulunması gereklidir.

Kalıtımla ilgili en önemli nokta da genotip ile fenotip arasındaki ayrımdır. Genotip anne ve babadan çocuğa kalıtımla geçen genetik yapıdır. Fenotip ise bireyin dışarıdan gözlenebilen, dış görünüşle ilgili özellikleridir. Bu genotipten sınırsız sayıda ve değişik özelliklere sahip fenotipler oluşabilir. Değişik fenotiplerin oluşmasında doğum öncesi, sırası ve sonrası çevre etkilidir.

Hormonlar

Gelişimin biyolojik temellerinde hormonların da önemli işlevleri bulunur. Salgılarını doğrudan kana akıtan bezlere iç salgı bezleri adı verilir. İç salgı bezlerinin salgılarına hormon denir. Hormonlar kan yoluyla bütün vücuda yayılırlar. İç salgı bezlerinin salgıları organizmanın dengeli bir şekilde büyüme, gelişme ve çalışmasını sağlar. İç dengeyi sağlar. Herhangi birinin salgısındaki yetersizlik ya da fazlalık diğer iç salgı bezlerini de etkileyebilir. Organizmanın dengesinin bozulmasına neden olur. Hormonların gelişime etkilerini birkaç örnekle incelemek yararlı olacaktır.

Hipofiz, nohut büyüklüğünde kafatasında bulunan bir bezdir. Tüm salgı bezlerinin çalışmasını düzenler.

Troid, boğazın ön kısmında soluk borusunun iki yanında bulunan bir bezdir. Bu bezden troksin adı verilen hormon salgılanır. Troksin, kemiklerin ve kasların büyümesine, sinir sisteminin, kan dolaşımının çalışmasına etki eder.

Çevresel Etmenler

Çevre; bireyin gelişimini döllenmeden başlayarak tüm gelişim dönemlerinde etkileyen dış uyarıcıların tümüdür. Çevrenin gelişime olan etkisi doğum öncesi, doğum anı ve doğum sonrası olmak üzere üç evrede incelenmektedir.

Doğum Öncesi Etmenler

Döllenmeden doğuma kadar olan süreçte bebeğin maruz kalacağı çeşitli etkiler bebeğin anne karnındaki gelişimini etkiler. Bu dönemde çocuğun gelişimini etkileyecek etmenler; döl yatağındaki bozukluklar, göbek kordonundaki bozukluklar, annenin yaşı, kan uyuşmazlığı, annenin geçirdiği hastalıklar ve kazalar, radyasyon, gebelikte kullanılan ilaçlar, annenin maruz kaldığı olumsuz yaşantılar, annenin besleme durumu, alkol ve sigara kullanımı, annenin metabolik, endokrin bozuklukları, plesentada bozukluklar, annenin herhangi bir hastalık için aldığı tedavinin gebelik süresince devam etmesi durumlarıdır. Bebeğin gelişimini etkileyen doğum öncesi etmenlerin bazıları aşağıda açıklanmıştır:

Annenin Yaşı: Hamilelikte annenin yaşının 20'nin altında ve 35'in üstünde olması doğum öncesi gelişimde önemli bir etkindir.

Kan Uyuşmazlığı: Anne ve babanın kan gruplarının farklı olması bazen ciddi sorunlara yol açar. Bu farklılığın en yaygın nedeni Rh faktörü uyuşmazlığıdır. Kadın Rh negatif ise ve eşi Rh pozitif ise fetüs Rh pozitif olabilir. Fetüsün kanı Rh pozitif ve annenin kanı Rh negatif ise annenin bağışıklık sistemi fetüse hücum ederek antikolar üretebilir. Sonuçta bu durum düşüklere, kalp hasarlarına, anemiye, düşük doğum ağırlığına beyin hasarlarına ve bebek ölümlerine neden olabilmektedir.

Doğum Anı Etmenler

Doğumun yapıldığı mekânın sağlıksız olması bebeğin gelişimini olumsuz etkilemektedir. Doğum sırasında bebeğin boynuna göbek kordonunun dolanması gibi nedenlerle oksijen alamaması, forseps ve vakum gibi araçların uygun biçimde kullanılmaması ve bebeğin başının çok fazla basınçla karşılaşması gibi çevre etmenleri bebeğin gelişimini etkileyen etmenlerdir.

Doğum Sonrası Etmenler

Doğum sonrası dönemde gelişimi etkileyen etmenler hem çok çeşitlidir, hem de birbirini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebilmektedir. Beslenme, hastalık ve kazalar, iklim, kardeş sayısı, doğum sırası, eğitim, aile ortamı, kitle iletişim araçları, sosyo ekonomik düzey, şiddete maruz kalma, annelik depresyonu, akran ilişkileri, anne çocuk ilişkisi gelişimi etkileyen etmenler olarak görülmektedir.

Doğum Sırası: Gelişimi etkileyen önemli etmenlerden biri de çocuğun doğum sırasıdır. Genellikle anne babaların ilk çocuklarından beklentileri yüksektir. İlk çocukların başarıya güdülenmiş, hırslı, kurallara uyan, standartları yüksek, yetenekli bireyler olarak yetişmelerini isterler. Nitekim ilk çocuklar bu özelliklerin birçoğunu kazanırlar. Birçok alanda başarı düzeyleri yüksek olmalarına rağmen, kendilerine güvenleri azdır. Temkinli ve tutucudurlar. Akranlarıyla ilişkilerinde güçlükler yaşayabilirler ve yetişkinlere ihtiyaç duyarlar. Erken olgunlaşırlar.

Son çocukların özellikleri ilk çocuklara benzeyebilir. Ancak son çocuklar erken olgunlaşmayı uzun süre çocuksu davranış gösterebilirler. Yetişkinlerin daha çok ilgilerini çekmeyi başarabilirler.

Kitle İletişim Araçları: Çocuğun gelişimini etkileyen çevresel etmenlerden biri de kitle iletişim araçlarıdır. Televizyon, radyo, gazete, dergi ve internet gibi kitle iletişim araçlarının çocuğun gelişimi üzerinde olumlu ya da olumsuz yönde etkileri olmaktadır.

Kalıtım ve Çevre Etkileşimi

İnsan gelişimini belirleyici hususların temelinde kalıtım ve çevre vardır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde bireyin gelişimi üzerinde kalıtım ya da çevre etmeninin tek başına etkili olmadığı görülür. Gelişim, kalıtım ile çevrenin etkileşimi sonucunda gerçekleşir. Kalıtım, insanın gizil gücünü oluşturan yetenek ve özelliklerin anne-baba aracılığıyla insana ulaşmasında araçtır. Çevre ise, insanın gizil gücünde sakladığı yetenek ve özelliklerin yeterliklere dönüşeceği ortamdır.

Bu Özeti tamamladık, Çıkmış Sorularını, Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/cocuk-gelisiminde-olan-calismalari-ady212u?search=%C3%87GE102U>